

UNELE CONCEPTE ASUPRA NOȚIUNII DE RESPECTARE A DREPTURILOR CIVILE LA REALIZAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚIE

Ghennadi CALCAVURA,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Recunoașterea drepturilor și libertăților omului reprezintă în esență o valoare supremă pe care statul Republica Moldova o garantează. Totodată, asigurarea acestor valori este indisolubil legată de combaterea criminalității care poate fi realizată doar prin folosirea în ansamblu a mijloacelor și tehnicilor speciale ale statului. În acest caz un loc special este ocupat de activitatea specială de investigație (în continuare ASI) prin care statul se interpune răufăcătorilor ce atentează prin infracțiune la valorile garantate de Constituție. În conformitate cu Legea nr. 59 privind ASI, statul a delegat 8 subiecți (art. 6) pe care i-a înzestrat cu împuterniciri specifice numite măsuri speciale de investigație (în continuare MSI) în lupta cu criminalitatea care, implică în anumite circumstanțe limitarea drepturilor civile ale unor persoane.

Posibilitatea unei astfel de restricții este prevăzută în art. 54 din Constituția Republicii Moldova, în conformitate cu care anumite drepturi și libertăți ale persoanelor pot fi limitate prin lege numai în măsura în care acestea corespund normelor internaționale și sunt necesare pentru protejarea intereselor legitime ale altora.

Acest comunicat este dedicat problemei actuale privind respectarea drepturilor civile la realizarea MSI. Ne propunem identificarea acelei linii de demarcare între necesitatea promptă de acțiune a subiecților împuterniciți cu puteri speciale de realizare a MSI și limitele pe care nu trebuie să le depășească pentru a nu crea abuz.

Consfințirea în art. 3 al Legii ASI a principiului respectării drepturilor și libertăților

persoanei drept un pilon de bază pe care se clădește întreaga ASI are o importanță colosală, având și o prevalență în toate sferele ei de activitate. Legea sus-menționată nu definește termenul de respectare a drepturilor și libertăților persoanei și, prin urmare, știința are sarcina de a formula un concept adecvat bazat pe cunoașterea esenței acestui fenomen. Pentru a puncta importanța respectării drepturilor și libertăților persoanei, legiuitorul impune această condiție ca o obligație a ofițerului de investigații (art.11 lit. a).

a) *să respecte drepturile și interesele legitime ale persoanei;*

Totodată, dacă la realizarea MSI nu s-a ținut cont de respectarea drepturilor și libertăților persoanei, rezultatele acestora sunt considerate nule și inexistente [1].

Deci această axiomă consacrată atât în Constituție, cât și în Legea ASI trebuie privită ca un imperativ de care trebuie să se conducă toți subiecții ASI. Totuși, dincolo de toate aceste condiții, în societate se creează o fobie când este vorba de realizarea MSI, deoarece aceste măsuri se desfășoară în mare parte prin metode ascunse față de persoana care a devenit obiectul verificării, creându-se nejustificat impresia despre încălcarea dreptului la viață privată, la inviolabilitatea domiciliului sau a corespondenței.

În plan teoretic expresia „respectarea drepturilor omului” este percepută ca fiind o formă pasivă de exercitare a drepturilor atribuite subiecților ASI, sau abținerea de la săvârșirea unor acțiuni interzise de lege.

Dicționarul Explicativ al Limbii Române, de asemenea, descoperă termenul „a res-

pecta” prin „a nu neglija, a nu face nimic ce ar fi sub demnitatea sa, a nu se abate de la o lege, o dispoziție, un angajament, un principiu etc.”.

O asemenea constatare o putem face și la simpla lecturare a art. 8 al CEDO ce ne conduce la constatarea că respectarea drepturilor civile impune, în primul rând, **obligația negativă** a puterii publice împotriva oricărei ingerințe arbitrare în viața privată, în exercitarea prerogativelor ce asigură însuși conținutul acestui drept [2, p. 594].

Pe de altă parte, impunerea numai a unor obligații negative autorităților statale, care să apere individul împotriva ingerințelor de orice natură, nu este suficientă pentru garantarea efectivă a tuturor componentelor acesteia. De aceea Curtea reclamă din partea statelor îndeplinirea unor **obligații pozitive**, inerente asigurării respectului efectiv al vieții private și familiale, care pot implica și necesitatea adoptării de măsuri de protecție a vieții private, chiar cu privire la relațiile dintre indivizi [2, p. 595]. Fiecărui stat contractant îi este recomandat să se doteze cu un arsenal juridic adecvat și suficient care să aibă ca scop tocmai îndeplinirea acestor obligații pozitive care îi incumbă în temeiul art. 8 al Convenției [3].

Deci impunerea din partea autorităților a obligațiilor negative precum și a celor pozitive vizează, în primul rând, rezolvarea problemelor ce țin de respectarea drepturilor și libertăților omului.

Conceptul de respectare a drepturilor omului la realizarea MSI este utilizat pe scară largă în știința juridică, cu toate acestea, nu există o unanimitate de opinii asupra a ce se înțelege prin „respectare”.

Totodată, trebuie ținut cont și de faptul că „respectarea drepturilor civile” are o structură complexă ce constă și din alți termeni independenți folosiți în legislația modernă alternativ pentru a descrie uneori același conținut cum ar fi: „asigurare”, „protecție”, „pază” ș.a.

Unii autori menționează că „respectarea” constă în activitatea organelor de stat,

organizațiilor publice, funcționarilor și a cetățenilor care prin exercitarea atribuțiilor, precum și a obligațiilor, creează condiții optime pentru punerea în aplicare fără abatere de la lege a drepturilor și libertăților persoanei [4, p. 41].

Alții definesc „respectarea drepturilor” la realizarea MSI într-o atitudine atentă și respectuoasă față de cetățeni [5]. O altă părere este ca aceasta constă în inadmisibilitatea restricționării nerezonabile și disproporționate a drepturilor civile decât în cazurile stabilite de lege [6].

Atât Convenția europeană, cât și Constituția RM privesc restrângerea drepturilor civile ca o excepție de la regula generală, numai dacă sunt îndeplinite o serie de condiții semnificative din punct de vedere social pentru a căror protecție este permisă și restricționarea celor trei drepturi constituționale (inviolabilitatea vieții private și domiciliară, secretul corespondenței).

Cu toate acestea, legiuitorul impune respectarea drepturilor persoanei față de toți și nu face distincție între cetățenii care respectă legea și cetățenii care au comis încălcări ale legislației, de unde apare o întrebare logică: „Activitatea antisocială necesită a fi protejată ca făcând parte din viața privată?”.

Din păcate, nu am găsit un răspuns la această întrebare în vreuna din hotărârile CEDO, dar o Curte Constituțională sesizată pe acest subiect s-a expus în felul următor: „*Activitatea criminală nu aparține sferei vieții personale a unei persoane, informații despre care nu este permisă colectarea, stocarea, utilizarea și distribuirea fără consimțământul său și, prin urmare, desfășurarea măsurilor operative de investigații (inclusiv a celor secrete) pentru rezolvarea sarcinilor activității operative nu pot fi considerate ca o încălcare a drepturilor constituționale*” [7].

În opinia noastră, o astfel de abordare nu este incontestabilă, deoarece persoana poate fi acuzată de săvârșirea unei infracțiuni numai după ce vinovăția sa ia fost stabilită (dovedită) într-un proces public, cu asigu-

rarea garanțiilor necesare apărării, altfel riscăm să încălcăm un alt drept fundamental – prezumția de nevinovăție. Pe de altă parte, la realizarea unei MSI ca exemplu: „interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor” nu există un mecanism pentru a asigura colectarea de informații numai în legătură cu presupusa activitate infracțională a persoanei, ci în mod inevitabil va fi interferată și sfera vieții private.

De aceea considerăm că respectarea drepturilor civile mai constă într-un set extins de măsuri cu caracter socio-psihologic și moral, printre care locul central este ocupat de educația ofițerilor de investigație în spiritul onestității și conștiinciozității. Astfel, respectarea strictă a cerințelor legii cu privire la ASI, precum și o atitudine ireconciliabilă față de cea mai mică încălcare a drepturilor și libertăților umane sunt printre cele mai importante (dar nu unicele) garanții pentru respectarea drepturilor civile la realizarea MSI.

Referințe bibliografice

1. Legea nr. 59 privind activitatea specială de investigații, art. 4 alin. (5), Publicat: 08-06-2012 în Monitorul Oficial nr. 113-118, art. 373.
2. Corneliu Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole Vol. I. Drepturi și libertăți, București, Ed. All Beck, 2005, p. 594.
3. Hotărârea CEDO în cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României din 25.01.2000, § 108, în vigoare din 08 ianuarie 2001.
4. Толмачев К.Д., Хабибулин А.Г., Органы внутренних дел в механизме обеспечения личных конституционных прав и свобод граждан. Уфа, 1991. с. 41.
5. Климов, И.А. Оперативно-розыскная деятельность/ под ред. И.А. Климова. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2014. 83 с.
6. Яковец, Е.Н. Обеспечение тайны частной жизни в контексте деятельности аппаратов уголовного розыска/ Е.Н. Яковец, А.А. Христенко // Оперативник (сыщик). 2016. № 4 (49). с. 37-41.
7. Определение Конституционного Суда Российской Федерации от 14 июля 1998 г. № 86-О «По делу о проверке конституционности отдельных положений Федерального закона «Об оперативно-розыскной деятельности» по жалобе гражданки И.Г. Черновой». Disponibil: <https://base.garant.ru/1351540/#friends> (vizitat 05.03.2021).